

BERTHA ZOLTÁN

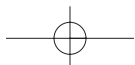
Búcsú Lászlóffy Aladártól

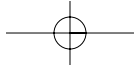
(1937–2009)

zázak gyűltek össze alig másfél éve hetvenedik születésnapját ünnepelni. Jöttek seregestül az egész Kárpát-hazából a budai várba, hogy köszöntsék a költőt, a kortárs nemzeti költészet egyik legnagyobbját. Aki most tragikus váratlansággal végleg a magyar irodalom panteonjába költözött. Akinek az élete megdöbbentő hirtelenséggel váltott idődimenziót a mából a tegnappba. Az élete annak, aki mindent tudott, mit ember tudhat az idő és a tér változó és változatlan örökkévalóságáról, a jelen folytonos múlttá válásáról, a pillanat múlásáról, s viszont a múlt állandó jelenlevővé, sőt jövő idővé lényegüléséről – s újra előről, az örök körforgásban. A szellem és az értelem mindenhatóságának misztériumában.

Korok, tájak, művészi áramlatok fenomenális összekötője, átkarolója volt ő, és marad. A kincses erdélyi szülőháza – „Divina Transsylvania” – örökségét és ihletéseit közvetlenül az emberiségkultúra egyetemességéhez kapcsolta; Tordáról és Kolozsvárról a világtörténelem és az univerzum végtelen horizontjaihoz emelte tekintetét. Ifjúkorában többedmagával megkísérelte és végrehajtotta az eltorzított – az ötvenes éveket jellemző erőszakossággal megnyomorított – erdélyi irodalom kilendítését az elsekélyesedésből. A hatvanas évekre felsorakozó Forrás-nemzedék élén (s aztán a nála fiatalabbakat is biztatón elindítva-ösztönözve) úgy helyezte vissza jogaiba az autentikus modern magyar költői hagyományokat – a klasszikus nyugatosságtól az avantgárdizmusig, a tárgyias szabadverstől az újklasszicista bölcséleti poézisig vagy a remitologizációs látomásromantikáig –, hogy közben összetéveszthetetlenül és utánozhatatlanul egyéni, szuverén hangját és látásmódját is kikristályosította. Mértékadó és szemfelynyitó jelenséggé lett Lászlóffy Aladár: a kozmikus-ság tágitott eszmélet, a személytelenül is személyes vagy vallomásosan is személyiségsokszorozó intellektualitás, a képzetcsikráztató nyelv- és gondolatteremtés iskolaalapító képviselője – a hiteles tradícióújítás, a felszabadító modernség egyik voltaképpeni apostolává. A líra számára is úgy volt logika („az ész öröme”), hogy egyben a léttörvényszerű humanitás spirituális atmoszférájával töltekezett: a racionalitás tónusa az orfikus titokfejtés varázslatosságával szervesült. A páratlan erudíció a különleges invencióval. „Hogy kitudódjék a világ” – Homérosztól Kantig a mindenkori szellemóriások és lángelmék műve és segítsége, a nézőpontok sokszögűségét kiteljesítő könyvek, a tűnődő álmok, az egymásba torlódó emlékek, a hitek, a remények megvilágító ereje és sugárzása által. Ezt az értéktudatosságot üzenté a poeta doctus a hetvenes, a sötétülő nyolcvanas évtizedből, a diktatúra szorításából – a „betű-” vagy „mondat-vonatokon” száguldozó elme határtalan idő-, tér-, nyelvközi utazásainak, a vándorló lélek jelképes peregrinációinak fő eg-

zisztenciális tapasztalataként. S már nemcsak lírikusként, hanem önéletrajzi, történelmi, fantasztikus regények, novellák, elbeszélések prózáirójaként, képzeletbeli ásatásokat és holdbéli kalandozásokat megörökítő epikus mesélőként is. A reinkarnálódó „szövegek szövetségét” folyvást újrászilárdító írástudó játékosan is komoly, de töprengve is szellemes-káprázatos asszociációkat halmozó erkölcsi szuggesztivitásával. A fordulat idején és után pedig még inkább, még konkrétabban a közösségi identitásajátosságok – benne a „hit s a munka” szentségével felboltozott kisépki magyar kultúrmindenség – értékóvó szolgálatára intve és buzdítva. A Szenczi Molnár Albertek, az Apáczai Csere Jánosok, a Tótfalusi Kis Miklósok, a Bolyaiak emlékéből és példájából táplálkozó drága iskolák, falvak és városok („Isten várai”) vagy a csodálatos költői temetőmonográfiába foglalt Házsongárd védelmére szólítva. Versremekek sokaságával építette „szó-templomát”, az eleven, jelentéstelített lét- és önismeret grandiózus művészi thesaurusát tovább – ódák, zsoltárok, szakrális fohászok sugallatos intonációjától filozofikus eszmei okfejtések sűrűjét mozgósító poémáig, reneszánsz hangulatú létszerelem-költemények megigéző karneváliságától vicces-humoros ritmus- és rímparádék bővöletes tarkaságáig annyiféle változatos hangnemből, stílusból, műformából. S ebből a vérbő ornamentikájú, színesen csillogó nyelvi katedrálisból nem hiányzik az esszé, a publicisztika, a tárcajegyzet, a poétikus értekezés megannyi ugyancsak hamisíthatatlanul jellegzetes műfaja sem. Az utolsó pillanatig róttá Lászlóffy Aladár ezeket a krónikás kordokumentumként figyelmeztető sziporkázó helyzetkommentárjait. Sorsigazító szenvedéllyel reflektálva a létromlás ezernyi mai veszélyére, és frenetikus iróniával, kesernyés szójátékosággal figurázva ki mindennemű agressziót, önző birodalmi érdeket, érzéketlen értékpusztítást, amely a védtelen kisebbek, gyengébbek, alávettettek, általában az emberiesség ellen irányul. Aggódva-perlekedve az emberi és a magyar megmaradásért, a nemzeti önazonosság esélyeiért. Még legutóbb is arról elmélkedve, hogy az európai kirakatváltozások során nehogy csak a valamivel tágasabb börtönbe születés élménye jusson osztályrészünkül. És nehogy csupán a sorvasztó nemzeti öntudatvesztés folytatódjon, a kollektív memória roncsolódása. Mert minél „stupidabbak, műveletlenebbek, leépültebbek” – bizonyosan annál könnyebb préda leszünk.

Búcsúznak most Tőled, a historikus tisztánlátás magiszterétől – enciklopedikus látókörű poeta laureatusától –, kedves Ali. Isten legyen Veled. Tegnap még bölcs és szeretetteli, derűsen vagy kesernyésen mókázó, fanyar-kedélyes szavaidat hallgattuk, s ma megtérsz oda, ahol maguk közé fogadnak az erdélyi csillagok – a házsongárdiak Kós Károlytól, Reményik Sándortól Dsida Jenőig és a többiekig. Írásművészeted lélektani, morális, történelmi, metafizikai mélységei és magasságai között – ó, „a repülés a zuhanásban”! – szegődik tanításaid igazza mellé mindenki, akinek számít, hogy kik voltunk, és mivé leszünk. Hogy a szabad szellem a „mindig megmaradásra berendezkedett” étellel léphessen örökös szövetségre. Hogy itt-hon lehessünk a földön, ahol „önmagunk erejében bízva, különböző kultúrák között hagyományosan közvetítve, mi mindig felépítjük a felrobbantott hidakat, beindítjuk Isten ránk bízott malmait”.

